

FÁBIÁN LÁSZLÓ

Megkésett recenzió egy verseskönyvhöz

Most már a mélybe merülök

A víz színét nem érintem

Pierre Emmanuel

2003-as karácsonyi üdvözlőlapján jelezte Szigeti Lajos, hajdani egyetemi évfolyamtársam, hogy postára adta negyedik kötetét, a *Hívó szó* címűt, amelynek dedikált példányában *kellő kritikáért esdve* fordul hozzám, akkori főszerkesztőhöz, aki már első kötetére is figyelt, lapjában pedig befogadta versküldeményeit; sajnós, nem emlékszem rá, közöltem-e akkor kritikát szóban forgó karcsú kötetéről (az 1996-os *Vízjelek nyári égenről* – azt hiszem – igen), most azonban, hogy a napokban halálhíre érkezett, eszembe jutott akkori gyűjteménye, földidéződött irodalmunk szerény munkásának kedves alakja, ahogy – teszem azt – kíváncsian bolyong a könyvheti sátrak között, alkalmat keres, legalább barátainak eljuttatni publikációit, hiszen nem volt kétsége felőle: a versnek az olvasó kezében a helye, ez a költő és közönsége dialógusa, amelyben az utóbbi esetleg csupán néma gesztusokkal válaszol a szerző hívó szavára –

Szigeti Lajos csöndes szerénységgel és végtelen izgalommal várta a megnyilatkozásokat finom provokációira a legrangosabb irodalmi fórumoktól kezdve a népszerűsítő olvasótalálkozókig, aktív szereplője volt az óbudai irodalmi körnek, rendszeres résztvevője, díjazottja az aquincumi költői versenyeknek, lelkes követője pályatársai munkásságának, sikerének, mondhatni azzal az alapossággal, sőt, ugyanazzal a megnyerő kedvességgel, amellyel tanítványaihoz a rendőrtisztai főiskolán angol nyelvtanárként viszonyult –

hasonló alapossággal tapadt korunk jeles szellemi teljesítményeihez, elmélyedt a kozmikus világrend értelmezésének legújabb fölvetéseiben, ismerte a kozmológia friss eredményeit, tanulmányozta a mai elméleti fizika gyakran egymásnak is ellentmondó álláspontjait, ugyanakkor a makrokozmosz csodái mellett nem feledkezett meg saját mikrokozmoszáról, madarairól, virágairól, mindennapi tündökletességükről (ebben talán Szepesi Attila mániákus megnevezéseihez hasonlítható), valójában azonban mindezek egysége volt számára fontos, a világkép koherenciája; alighanem ez a gondolkodásmód készítette, hogy említett kötetének hátoldalára éppen Juhász Ferentől, az univerzum fáradhatatlan poétájától kérjen ajánlást, aki érzékelve a szenvedély igazságát, plasztikusan jelzi költőtársa jelenlétét: *kihajtottak versei a kemény idő repedéseiből, mint a szikla üresség-hajszál fugáiból a fűszál, mindig reménnyel, mindig zölden. A kő ellen szilárdpuha növekedés, a kalászos indulat*; bizonyos, hogy nem abban a formátumban, mint Juhászé, nem azzal a bűverejű szózuhataggal, képom-

lással, de a *végtelenbe világló világfa/tárguló levélrésein át (A világ keletkezése)* kutatva a mindenséget, csillaghalált és megújulást, emberi toporgást az Isten léptéke körül; netán tépelődést az univerzum mindennapos katasztrófái miatt – a rádöbbenés riadalmában:

*Ferde sík
e tér
rácsos szerkezetén
görbül földgömbünk –
elnyeli egy feketelyuk (Térben)*

ennyire szárazon, ilyen pőrén, beletördelve hat röpke sorba – valamiféle ellenköltészet távoli bolygójáról szemlélődve (a végtelen ugyanis nem formátum, mivel képileg érzékelhetetlen, nincs plasztikája); újabb kori költészetünkben már Rákos Sándor is járt a kietlen mítoszok eme sivár világában, Szigeti korosztályából megfordul benne Ágh István –

pedig a tétován, késlekedve induló Szigeti eredetileg egészen más versidom felé tájékozódott, úgy tetszik, a Bella Istvánnal jellemezhető pályát képzelte magának Bella is figyelt rá: *Az az egyedi nyelv, egyéni szóképzés, meghökkentő metaforavilág, mely eddig is jellemezte költészetét, tökéletesebbé, művesebbé vált* – jelzi második kötetéről), „dallani” szeretett volna, noha nem volt hozzá saját hangszere, amire hamarosan rájött, mint arra szintén, hogy ő a szélrózsa minden irányában tájékozódni szeretne, bejárni mégiscsak mindazt képzeletben, ami az elérhetetlen végtelenből valamiképpen (mondanám: valami *képpel*) közelíthető, de legalább vélelmezhető, és erre a kalandra kívánja magával csábítani – *hívó szóval* – olvasóját, oda, amit a *Távlatok* első strófájában kérdésként vet föl:

*Gyorsulva tárguló világegyetem
– kiüresedő, karbon sötét égbolt,
nevemen csillag – fényszálon életem
lényeg vagy jelenség volt?*

(most fájdalmas igazán az egykor pózosnak tetsző vívódás, amikor a halál idetolakodik otromba mérlegével, amikor már a prométheuszi optimizmusnak is pusztán noszogató legendája van: *öröklétet tervezünk nagyban s megint/Isten kezében sorsunk*), ha mégannyira érvényesnek szeretnénk is tudni a *korparancsot* (ez a két sor 2003-as kötetének fölütése):

*Csillagporból lettél
ember, hát fényeskedjél.*

mivel azonban a parancsot ponttal fejezi be, nem fölkiáltójellel nyomatékosítja, úgy tetszik a jámbor óhaj rezignációjába szelidíti – fölkeszülve a csalódásra, amivel kora annyiszor visszarántotta lendületéből; úgy látom, ezekkel a keserű tapasztalásokkal hadakozik a maga szerény módján Szigeti Lajos, ezekben tépelődik, tűnődik szemérmes lírája, amely minduntalan fölérzi a létezés elűzhetetlen tragikumát: Itt nyugszik

*még ki sem hűlt földkéreg alatt
hetvenbétmilliárd halott –*

ahogy tárgyilagosan számszerűsíti a múltat a *Lelet* című vers, erre telepedett rá a jelen, ez a jövőendő alapja csakúgy;

ugyanakkor tudja: *Hajnal – nulladik óra,*

még sincs vége a világnak.

de mire elég ez a tudás, amely a folytonos újrakezdések szükségszerű, de talán méltánytalan pillanata, a visszazuhanás a mikrokozmoszba, szolid és szimpla örömeibe, vagy ahogy költőnk mondja a falvédő léha közhelyébe?

*„Ne számolj órát, percet
és örök életed lesz.”*

ami bizony igencsak sovány vigasz *varázscsókot várva*, és hát – az a varázscsók sosem érkezett, még ha léteznék is efféle, többé esélyes sincsen, a költőt pedig az elmúlás csókolta homlokon, hogy a maga kérlelhetetlen módján egyetlen pillanatra szembeítse önmagával, azzal a versekben többszöröződött önmagával, amely sorssá/sorsává lett, valójában mindegyre azt kereste (idézett ajánlásában Juhász Ferenc fölöttébb pontosan érzékeli);

Szigeti Lajos – költészete tanúsága szerint – másfelől igyekezett betájolni és belakni az emberi lélek végtelen kozmoszát, a szerelem újabb és újabb rejtélyekkel hivalkodó univerzumát, amelyben követhetetlen stílusterésekkel kavargog egymás mellett és egymásba szent és profán, taszítja kérlelhetetlenül mélabúba, de legalább föloldhatatlan székszisbe gyanútlanságot mímelő kalandorát (na persze: asztronautáját), és még az olyan okos és kiművelt vándorok, mint Pascal is rendületlen maszkolják a csapdát mondván: a szerelmi beteljesülés a középpont, amihez a beteljesülés hiányát viszont alanyi költészetként társíthatjuk – talán nem föltétlenül cinizmussal; első három kötetében az ebből fakadó boldogságáhitat cikornyás dallamai muzsikálnak, a későbbiekben a kirekesztettség markáns, férfias (nem tudom, leírható-e még e szó pozitívan a gender-eszmék terrorjában?) lemondása már a *kései trubadúr* hangján szól az ambivalenciát jelezve: *A nő tündöklő*

*tükröt talál,
kecses, mint antik váza,
kész, hogy búvöljön,
csak önmagát
dicséri érzéki szája,
ujjai közé csavar,
mint fürt haját –*

és mielőtt még elmarasztalhatnánk a közhelyes csattanót, elegánsan megfinomítja egy plasztikus hasonlattal; a vágyak és csalódások között vergődő költő ismételtlen visszatál a falusi gyermekkorból megőrzött, sőt, fölött fejjel szinte tudományosan földerített mikrokozmoszához, az eredendő társasléthez, amelyben az élők egyetemes közössége osztozik, mindannyiunk személyes panteizmusához –

Szepesi Attila foglalta össze a jelenséget: *A ZÖLD dalra fakaszt. Ez a költészet*

színe. A fülemüle a lombok fakadó kárpitjai közt szólal meg. A régi madarászok tudták ezt: zöld vászonnal takarták le a rabul ejtett madár kalitkáját, és ő elfogadta a csalafinta játékot, a lombot utánzó kulisszát: ugyanúgy dalolt, mint a csalitban, ahol egykor versenyre keltek vele a Carmina Burana kerge és girhes poétái; valahogy ebbe a „csalafinta játékba” ment bele Szigeti Lajos barátom szintén, jóllehet, tudomásul kellett vennie, bizony rendre falsulnak a természet dallamai, hát hogyné, ha mind hamisabb/meghamisítottabb maga a természet, noha Barátságos arcot kér/a pillanat – nyílászárója a Nap

*

Szigeti Lajos költő sírkövére *Ige* című epigrammája sorai kívánkoznának:

*„Kezdetben vala az Ige.”
És annak, aki igével él,
új világot kell teremtenie...*

S Z I G E T I L A J O S V E R S E I :

Régi képek hátlapjára

Lavórban meztelenkedő
csecsemő a fényképen
(baby-étel reklámmosoly)
aztán hintaló táltoson
kivont fakarddal fenekedik
a durcás kisgyerek –
rontana hétfejű sárkányra,
s ledönti tűszúrásos nátha.

Telihold léggömbje ellebeg,
utána sugarak Jákob-létrája,
ébredzenek tátika harsonák –
rózsa-királylányt véd a kardvirág.

S íme, első áldozós fényképem
– anyám kisimuló emléke.

Előző életében ő
tanítókisasszony, bölcselő,
fölszabadult kérője ezermester.
– Írástudóvá így lehettem.

Mostoha sorsuk kitelt,
még néhány békeév,
s megint világegés emészti meg
romba dőlt az ország
– Kelet és Nyugat hidja.

Kizökkent ötvenes évek,
itt négy gyerek a 'béke frontján',
mosolyalbum – villanófényben,
ezüstben gyászol negatívja.

Látletet

Öregszem.
ráncot vet a tükör
– a feneketlen kút,
ha nézem benne arcom –
Készül halotti maszkom.

Levél Ázsiából

(KŐRÖSI CSOMA IDÉZÉSE)

Meteorkő-
hajításnyira van,
egy másik idősávban,
vulkánok hűlt helyén
magyarok őshazája.

Fényvitorlák
lágyszízeken, nagy ég
– domború gömbsüveg tűz,
itt háló, hal, halál
régteől rokonértelmű.

Zord kerengők,
Tibet szent hegyei,
kétszer hét nyelven szólván,

nincs maradék haza,
a honvagy tömegvonzás.

Trópusi láz
– árnyjáték tűzfalon,
szülőföld – térkép takar?
Glóriával köszön
„egy szegény, árva magyar”.

Itthon, Európában

Északi félgömb forgat a fénybe egy új Európát –
Napkelet álma: Nyugat, – hölgy, rabul ejt bikavér.
Citrusfélék, búzahatár s fönn túlevelűek –
flóra örök, faunánk pásztora szél, szabad ég.
Nyílt atlanti vizek moraját veri vissza Urál hegy,
békegalamb, olajág s légiesült határ.
Nemzetfoltok – vaktérkép, kétezer éve keresztény
ógörög ethosza véd, mérlege: római jog.
Északi, balti, dinári, meg alpi fajunk s mediterrán
bábeli hangzavar áll tőke közös piacán.
Jó európai polgár hármasszava szent itt,
míg szolidáris a nép, – ez teszi fő erejét.
Van közös emlék, sokszínű kultúra, örökség,
csillagos ég: lobogónk, szép Örömóda jövőnk.

Lepkész

Réten folyófűszender,
nappali pávaszem,
lobog a nagy tűzlepke
(hálót máglyára vetsz)
lárvaságból imágó,
törzséből szárnya lesz,
virág ringat virágot –
lepkesúly már a test.